DORIN PAVEL, 2013

Alexandru Adrian DĂNCILĂ

DORIN PAVEL, 2013

Sebeșul is an old Saxon borough that offers the opportunity to live in the past and in the present at the same time. Sights of great importance gives those who come to Offer true moments of history. Sebeșul is a whole complex of ancient tradition, culture, history, and literature, science, music and art. In Sebeș or its environs, totaled figures in history, science and our culture that made the city to be known nationally and internationally. The article makes a synthesis of these outstanding matters well.

Cuvinte cheie: Sebeș, personalități, istorie, dezvoltare actuală, investiții, ingineri, inginerie
Keywords: Sebeș, personalities, history, current investments, development engineers, engineering

An de an, la sfârșit de mai, Sebeșul devine locul de întâlnire a inginerilor români de pretutindeni, eveniment deja consacrat, cu tradiție și valoare prin desfășurarea lucrărilor Conferinței Naționale multidisciplinare cu participare internațională „Profesorul Dorin Pavel-fondatorul hidroenergeticii românești". Pentru Sebeș, acest brand aduce onoare și un deosebit respect pentru ceea ce înseamnă dezvoltarea hidroenergeticii pe plan mondial, grație profesorului Dorin Pavel, numit pe bună dreptate fondator, în această direcție importantă a științei, tehnicii și economiei.

La Sebeș, istoria este la ea acasă, la fiecare colț de stradă găsim o fărâmă de trecut, prin tot ce ne înconjoară și ne oferă liniștea și

pacea acestei urbe. Dar timpul nu a stat în loc nici pentru Sebeș, modernul găsindu-si locul meritat și propriul său destin. Din Sebeș ori din împrejurimi, s-au ridicat personalități ale istoriei, științei și culturii noastre care au făcut ca municipiul Sebeș să fie cunoscut la nivel național și internațional. Cu deosebit respect și fără o enumerare exhaustivă, trebuie să amintim despre poetul, filosoful și eseistul Lucian Blaga, Radu Stanca, Iosif Martin, hidroenergeticianul de renume mondial Dorin Pavel, compozitorul Augustin Bena, pictorul Sava Henția, interpretul popular Felician Fărcașu, pianistul și compozitorul Carl Filtsch și încă mulți alții care ne-au lăsat moștenire știința lor, talentul, lucrări de mare valoare și cel mai de preț lucru, mândria de a fi român.

Despre dascălul și omul Dorin Pavel s-au spus multe și cu siguranță se vor mai spune în breasla inginerilor, dar în memoria noastră vor rămâne aceste momente de cinstire și recunoștință în același timp. Nouă, celor care astăzi suntem aici, nu ne rămâne decât să facem totul pentru a continua tradiția acestor întâlniri, care reprezintă pentru cei din domeniul ingineriei un pas spre noi cunoștințe, spre performanță și calitate.

Toate aceste evenimente reprezintă pentru Sebeș[1] o poartă spre cunoaștere și o promovare peste granițe mult îndepărtate. Istoria și vechimea Sebeșului ne duc spre anul 1300 când localitatea apare în documente sub denumirea Sebus, iar la 1341 este menționat "Civitas Sebus". În Evul Mediu, treptat, patriciatul orășenesc își impune controlul asupra organizațiilor teritoriale săsești, înlocuindu-i pe greavi. În secolul al XIV-lea, apar scaunele săsești - organ de conducere administrativ și juridic local. În acest context scaunul săsesc de Sebeș ("Sedes Sebeș") este amintit la 1303, fiind al doilea scaun săsesc

[1] **Sebeș**, mai demult *Sebeșul Săsesc, Șebișul săsesc, Sebeș-Alba*, (în dialectul săsesc *Melnbach*, în germană, *Mühlenbach*, în trad. *Pârâul morii*, în maghiară *Szászsebes* ori *Sebes*, în latină *Sabesium*)

apărut cronologic după cel al Sibiului. În fruntea sa se afla un jude regal (judex regis) și un jude scaunal (judex sedis, judex terrestris), care judeca pricinile. Orașul Sebeș avea ca stemă un scut cu un leu încoronat. De reținut faptul că doar orașele regale beneficiau de dreptul de a avea pe blazon și coroana. Sebeșul medieval era condus de un Sfat - "Magistrat" - compus din 12 jurați, orășeni înstăriți, în frunte cu judele regal, alături de care apare judele orășenesc - Burgermeister, Magister Civitatis - și administratorul - Hann, Villicus. În urma luptei de la Nicopole (1396), Sebeșul și câteva sate au fost date de regele Ungariei comiților Mihai și Solomon din Sighișoara, drept răsplată, pierzându-și astfel caracterul de oraș liber. Acest drept și l-au redobândit sebeșenii în anul 1438 sub amenințarea turcească. În anul 1749 în scaunul Sebeșului se găsea un oraș și 10 sate. Din 27 iunie 1851 Scaunul Sebeșului va fi încadrat Căpitanatului din Sibiu, iar din 1854 - ca reședință de pretură - va fi arondat Prefecturii Sibiu. În anul 1877 primar al orașului a fost ales românul Simeon Balomiri (senator în Parlamentul de la Budapesta, membru al dietelor românești de la Sibiu din anii 1863-1865). O prosperă activitate edilitar-urbanistică a fost înregistrată în perioada mandatelor (1900-1914), de primarul Johann Schöpp, când s-a construit noua primărie (1909), poșta veche, baia comunală, abatorul, sala de sport, casa pădurilor (azi Școala nr. 3), spitalul, uzina electrică și cazarma. Primul primar al Sebeșului, după 1 Decembrie 1918, a fost fratele lui Lucian Blaga, avocatul Lionel Blaga. De la sfârșitul anului 2000 orașul Sebeș a obținut oficial titlul de municipiu. Astăzi, municipiul Sebeș este cel mai puternic oraș al județului Alba din punct de vedere economic, cu o bogată industrie a pielăriei, a prelucrării lemnului, industriei alimentare, cu peste 1300 agenți economici care asigură un nivel de trai și civilizație decent pentru locuitorii din Sebeș și împrejurimi. Fiind o așezare geografică prielnică, la intersecția drumurilor naționale DN 1 și DN 7, municipiul Sebeș

reprezintă un important punct de întâlnire a investiţiilor străine, iar mai nou DN 67 C, ”drumul regelui”, devenit astăzi şoseaua naţională Transalpina, cel mai înalt drum rutier din România, asigură „calea” peste munţii Parângului spre Rânca-Novaci.

Sebeşul este un vechi burg săsesc care oferă posibilitatea de a trăi în trecut şi în prezent în acelaşi timp. Obiective turistice de mare importanţă oferă celor care vin la Sebeş adevărate momente de istorie.

Cetatea oraşului Sebeş a intrat în literatura de specialitate ca prima cetate orăşenească pentru care s-a păstrat un act oficial de construcţie: 23 noiembrie 1387, când o delegaţie a oraşului a obţinut de la regele Sigismund de Luxemburg, dreptul de a se înconjura cu zid de piatră. Iniţial, oraşul avea o primă fortificaţie, ridicată undeva la mijlocul secolului al XIII-lea, în jurul actualei biserici evanghelice. Noul sistem defensiv, ridicat cu acordul regelui în anul 1387, este caracterizat de o curtină de formă dreptunghiulară, cu colţuri rotunjite, adaptate într-o oarecare măsură terenului, cu perimetrul de 1700 m şi suprafaţa de aproape 20 ha. Fortificaţia medievală a oraşului Sebeş se înscrie în categoria celor de maximă importanţă întrucât reprezintă un prototip arhaic al sistemului său defensiv, transformările din perioada modernă fiind relativ minore.

Biserica evanghelică din Sebeş. Amplasată în centrul oraşului, biserica este cel mai impozant monument din Sebeş. Iniţial, odată cu aşezarea saşilor în zonă, respectiv la mijlocul secolului al XII-lea, s-a ridicat o bazilică romanică. Încă din a doua jumătate a secolului al XIII-lea, dar mai ales în cursul secolului următor, biserica din Sebeş a suferit unele schimbări notabile, şi aceasta ca urmare a puternicei influenţe pe care o exercita arhitectura cisterciană în a doua jumătate a secolului al XIII-lea în sudul Transilvaniei, influenţă care se va generaliza pe întreg teritoriul Transilvaniei. Schimbările survenite acum la edificiul de cult catolic din localitate demonstrează că între secolele XIII-XIV potenţialul economic

al Sebeșului se afla în continuă creștere, iar mărimea bisericii gotice nou construite, elementele decorative, execuția lucrărilor, exprimau gustul elegant, pretențiile și posibilitățile locuitorilor acestei urbe. Din prima jumătate a secolului al XVI-lea, monumentul servește ca edificiu de cult al parohiei evanghelice din Sebeș. Biserica a fost restaurată în anii 1960-1964.

Biserica romano-catolică Sf. Bartolomeu. Situată în partea de nord-est a cetății, biserica se află înscrisă pe lista monumentelor istorice. A fost ridicată și a servit inițial ca mănăstire a călugărilor dominicani. Prima mențiune documentară a dominicanilor la Sebeș este din anul 1322. Dominicanii și-au construit mănăstirea la limita estică a perimetrului localității, aceasta fiind ulterior înglobată în incinta fortificată. În anul 1524, în mănăstirea din Sebeș trăiau șapte călugări dintre care doi erau meșteșugari. Ultima relatare documentară despre mănăstire datează din anul 1539. În anul 1731, când primăria orașului a cedat mănăstirea ordinului franciscan, clădirile erau în stare de ruină. Din întregul ansamblu s-au păstrat doar zidurile, bolțile fiind integral refăcute în stil baroc.

Casa Binder. Aflată în plin centru al orașului, într-o zonă caracterizată de clădiri masive, Casa "Franz Binder" și-a căpătat aspectul actual în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Franz Binder, originar din Sebeș, a ridicat o casă impunătoare, împodobindu-i fațada cu trei basoreliefuri care reprezintă: orașul Cairo, piramidele și sfinxul, ruinele templului Isis din insula Philae de lângă Assuan și o caravană în desertul Nubiei, în mijlocul căreia figurează călare însuși Franz Binder.

Casa Zapolya, amplasată în centrul orașului, lângă Primărie, pe frontul stradal de nord al orașului, a fost construită din piatră în sec. al XV-lea și mărită substanțial în secolul imediat următor. La aspectul actual al clădirii concură elemente de structură și decorative, atribuite mai multor stiluri arhitectonice precum: gotic, baroc și renascentist. În secolul al XV-lea casa era un mic palat, construit în stil gotic, ce a servit

ca sediu al Dietei Transilvaniei, iar mai târziu ca reședință a voievozilor provinciei. Aici a murit, la 21 iulie 1540, voievodul, iar mai apoi regele Ungariei, Ioan Zapolya. De acest eveniment se leagă denumirea "Casa Zapolya", respectiv "Könighaus" (casa regească), atribuită monumentului. Din 1951 "Casa Zapolya" a fost transformată in muzeu, postură în care se află și în momentul de față. Monumentul a fost restaurat în perioada 1960-1962. Din anul 1997 muzeul este arondat Centrului Cultural "Lucian Blaga". În toamna anului 2001 muzeul din Sebeș și-a schimbat titulatura în Muzeul Municipal "Ioan Raica".

Amintim, de asemenea și alte obiective de interes turistic deosebit la Sebeș: Capela Sf. Iacob, Turnul Studentului, Turnul Octogonal, Turnul Semicircular, Turnul Cizmarilor.

Un monument al naturii unic prin frumusețe și raritate este

Rezervația complexă Râpa Roșie. Formațiuni geologice create de eroziune și șiroire, dau peisajului un aspect impozant precum și o floră particulară, cu multe elemente rare și endemice. Are o suprafață de circa 10 ha și este situată în extremitatea sud-vestică a Podișului Secașelor, pe malul drept al Secașului Mare, la circa 4 km de orașul Sebeș. Ea s-a format prin eroziunea produsă de un torent în depozitele sedimentare de vârstă miocen inferioară, constituite cu precădere din alternanțe de argile roșii cu gresii cenușii și roșii, ce se dezagregă ușor în nisipuri. Datorită pantei mari și a lipsei vegetației, apa de șiroire, prăbușirile și alunecările au creat un relief aparte, reprezentat prin turnuri, coloane, obeliscuri, contraforturi și piramide de pământ, care împreună cu culoarea roșie și violacee îi dau un aspect impresionant. În cuprinsul acestei dantelării de forme, pe brânele înierbate sau în albia torentului s-au păstrat o serie de plante interesante și rare (Cotoneaster integarrima, Ephedra distachya, Centaurea atropurpurea, Dianthus serotinus, Cephalaria radiata, Asplenium nigrum).

Iată că Sebeșul este un întreg complex de tradiție veche, cultură, istorie, dar și literatură, știință, muzică și artă. La Sebeș, natura

prin minunățiile ei, a lucrat mână în mână cu omul, care a sfințit locul prin influența și personalitatea sa. Toate aceste valori sunt păstrate cu sfințenie, iar noi astăzi, nu putem decât să facem toate eforturile pentru a contribui la dezvoltarea urbei noastre.

Investițiile străine și autohtone din ultimii ani arată o puternică dezvoltare economică și socială, iar administrația locală a dovedit că se poate. Investiții noi aflate în derulare, o rată a șomajului foarte scăzută, un climat de liniște și conviețuire socială propice, fac din municipiul Sebeș o localitate de invidiat.

Hidroserv Sebeș

Societatea actuală, modernă și viitoare, este mai presus de toate o lume a performanței și calității, o lume în care fiecare dintre noi trebuie să contribuie cu ceva la menținerea valorilor existente și la dobândirea altora. În acest sens, Dorin Pavel a fost și rămâne un

deschizător al drumurilor spre noi valori și cunoașteri în domeniul hidroenergeticii, iar Sebeșul este locul care va oferi an de an plăcerea revederii, omagierii și cunoașterii.

Dorin Pavel

Pentru prestigiul și demnitatea pe care și le-a creat printr-o muncă necurmată și tenace, comparată cu stânca pe care și-a amplasat barajele, pentru încrederea și dragostea pe care a purtat-o mereu științei românești pe care a slujit-o cu credință, cu deosebită prețuire îl putem include pe profesorul Dorin Pavel, fondatorul hidroenergeticii românești, în galeria marilor ingineri pe care i-a dat România: George (Gogu) CONSTANTINESCU, Anghel SALIGNY, Ilie RADU, Ion IONESCU, Dimitrie LEONIDA, Cristea MATEESCU, Emil PRAGER, Dumitru DUMITRESCU și mulți alții.

Cu deosebită plăcere, și în acest an, vom adăuga împreună încă o filă la istoria acestor locuri natale ale omului, inginerului și dascălului Dorin Pavel, prin cea de a XIII-a ediție a Conferinței Naționale multidisciplinare cu participare internațională, ”Profesorul Dorin Pavel–fondatorul hidroenergeticii românești”, Sebeș, 2013.

Jr. Alexandru Adrian DĂNCILĂ
Primarul municipiului SEBEȘ